

Skårby

1919-02-01–1968-04-30

Kareby socken som hade mist sin poststation efter bara halvtannat år, skulle till sist få en ny poststation, men inte förrän den 1 februari 1919. Då öppnades en sådan i Skårby med Johan Johansson som föreståndare.

Bakom tillkomsten fanns en framställning på grund av ett beslut av en kommunalstämma med Kareby socken. Man begärde att få en poststation vid Skårby hållplats på stambanelinjen Göteborg-Strömstad. SJ:s distriktsförvaltning i Göteborg var avvisande och därför fick man anta ett erbjudande av Johan Johansson om en lokal på ca 200 meter från hållplatsen. En bidragande orsak till att framställningen kunde bifallas var möjligheten att omorganisera lantbrevbäringen i området.

Johan Johansson efterträddes efter 30 år den 1 februari 1949 av Märta Johanna Axelsson, som varit lantbrevbärare på linjen Skårby-Björkeboda sedan 1942 års början. Hon blev platsens sista poststationsföreståndare och med april månads utgång 1968 drogs poststationen in.

E r i k L i n d g r e n

POST- historia från Inlands Södre härad

Häftet i den posthistoriska skriftserien tillverkas med hjälp av en ordbehandlare, en ljuslåda för montering och en kopiator, allt av enklaste slag. Det är fråga om ett rent hantverk och defekter kan förekomma. Jag hoppas Du har överseende därmed och att Du accepterar att det framforskade innehållet är viktigare än häftets utförande.

Erik Lindgren

Uppdaterad 1996

Posthistorisk skriftserie nr 94
Andra upplagan

Förord

Det lilla Inlands Södra härad omfattade i den gamla indelningen socknarna Romelanda, Kareby, Ytterby, Harestad, Torsby och Lycke. Det har bara funnits en handfull poststationer inom området, men jag har ändå ansett det intressant att göra ett särskilt häfte för denna grupp. De olika poststationerna presenteras i den tidsordning de tillkommit. De fyra som öppnades med 1875 års ingång, presenteras sinsemellan i bokstavsordning.

För var och en av postorterna söker jag berätta något om utvecklingen, om tillkomsten och avvecklingen och om något av skeendet under deras existensperiod. Så långt det är möjligt med arkivhjälp söker jag i första hand berättelser på "gräsrotsnivå". Alla uppgifter är hämtade från handlingar i Postens centralarkiv eller ur Ernst Grapes bok POSTKONTOR OCH POSTMÄSTARE. Om vid något tillfälle annan källa utnyttjas, anger jag det i texten.

Naturligtvis är det inte fråga om att beskriva postens utveckling i sin helhet på de olika orterna. Det blir i stället exempel på händelser av varierande slag som i någon mån belyser problem som uppstår i relationerna mellan Posten och samhället eller mellan Posten och dess anställda. I den mån jag lyckats få fram namn på poststationernas föreståndare och uppgifter om vid vilka tidsperioder de arbetat, har jag lämnat sådana uppgifter konsekvent.

Ehuru städerna låg utanför häradens jurisdiktion har jag valt att i detta häfte också lämna utrymme för uppgifter om postkontoret i Kungälv. I konsekvens med detta berättar jag också något litet om postkontoret i Marstrand.

För synpunkter på framställningen är jag tacksam.

Växjö i december 1994

Erik Lindgren

Kungälv

1658--

Man får antingen besöka Riksarkivet eller söka i Teodor Holms excerpter för att få tag på några uppgifter om det anrika postkontoret i Kungälv. Det tycks ha legat i Bohus till någon gång in på 1700-talet. I 1668 års brevtaxa förekommer postkontoret med namnet Baahus och i skrivelser från det århundradet finns också namnet Konghell.

Vid det norska postkontor som fanns i Bohus, när Sverige fick Bohuslän genom freden i Roskilde 1658, valde postmästaren Jacob Hallsman (Halfman?) att gå i svensk tjänst enligt Berrums norska posthistoria. Han var i tjänst till 1671 och följdes av 23 ordinarie postmästare, innan postkontoret degraderades till en postexpedition den 1 juli 1926. Funktionen som förvaltningsenhet fanns dock kvar tills postmästare Sven Fredrik Wilhelm Schéle avgick den 30 april 1933.

De postexpeditioner som började inrättas på 1920-talet hade inte egna förvaltningsområden till skillnad från de postexpeditioner som fanns under tiden 1849-1881.

Till skillnad från postkontoret i Marstrand hade postkontoret i Kungälv inom förvaltningsområdet ett antal underlydande poststationer. Dessa var t ex år 1894 följande: Hjærtum, Romelanda, Västerlanda och Åkerström.

Termen för postexpeditionen har ändrats ett par gånger under det oroliga 1970-talet men blev från och med 1986 åter postkontor. I modern tid har Gunilla Andreasson med titeln postmästare fått ta över ansvaret för service till ca 12.500 hushåll som har postadress 442 01 KUNGÄLV.

Marstrand

Tillgängliga handlingar låter oss veta att postkontoret i Marstrand öppnades någon gång mellan 1645 och 1668. Den förste postmästaren lär ha varit Netzell Albrecht Lampe. Det var inte så väl ställt med avlöning till honom, men han fick efter ett klagomål efter tre decenniers nit för postverket följande besked: *"Måste låta sig nöjas med den stat som för honom gjord är, eller en annan sökas, som därmed kan vara till freds"*.

Lampe höll sålunda ut till sin död 1687 och följdes av Anders Radau, vars änka Catharina tog över 1697 under en tvåårsperiod. Hon gifte sig med sjötullkontrollören Anders Ljung, sedan denne tagit över postkontoret 1699 och blev åter postmästare efter Anders' frånfälle i februari 1702. Postkontorets inkomster var små och hon fick behålla tjänsten först ett år *"till nådeår till dess man får se om hon icke kan få sig en man, som kan succedera både tjänsten och antaga sig ankans små barns upptuktelse"*.

Det blev ett förlängt nådeår men från 1705 blev Jonas Geting postmästare. Därefter hann 21 andra ordinarie postmästare förvalta postkontoret, innan det degraderades till en postexpedition den 1 oktober 1932. Med titeln stationsmästare blev Ruth Viktoria Källander dess chef. Andra chefer "i modern tid" var Robert Sterner (från 1937), Knut Emanuel Knutsson (från 1948) och Inger Hildegard Johnson (från 1962). Postexpeditionen följde 1970-talets generella omorganisationer och blev åter ett postkontor i ny terminologi, vars postmästare har fått överta ansvaret för service till omkring 650 hushåll.

Karlstens fästning

Till kortlivade poststationer kan man räkna en med namnet **Karlstens fästning**. På ett relativt enkelt sätt som "i modern tid" används för tillfälliga postanstalter i samband med utställningar eller andra större evenemang kom den till efter den framställning som återges i reproduktionen nedan.

Med anledning af den Utställning, som under vintern af "Nordisk Fiskeri Utställning i Marstrand 1904" kommer att under veckorna 9-24 Juli d.ä. afhållas i Karlstens fästning i Marstrands ö, för Poststyrelsen för sagda Utställning härmed anhålla att Kungl. Generalpoststyrelsen behagade upprätta i Marstrand en 3de klassens poststation med namnet "Karlstens fästning". Lämplig lokal för poststationen kommer att af Utställningsstyrelsen upplåtas utan afgift. Göteborg den 26 Jan 1904

Utställningsstyrelsens vägnar
M. Sjölund

Anders Magnus Berger

Framställningen överlämnades till poststyrelsen av postinspektören i Västra distriktet, som i samband därmed framhöll bl a följande:
"Då förekommande posttransporter till Marstrands postkontor från en tillfällig poststation å Karlstens fästning synes kunna utan olägenhet besörjas av vid sagda postkontor anställd postbetjänspersonal, torde för berörda posttransporter icke komma att ifrågasättas någon särskild kostnad".

Det var sålunda en förhållandevis billig anordning. Den använda datumstämpeln hör till de särskilt intressanta för ortstämpelsamlare. Det lär ha varit den 12:e i ordningen av det slag som numera kallas minnespoststämplar.

1875-01-01--

Harestad

När kronobrevbäringen upphörde och ansvaret även för denna form av postdistribution överfördes på postverket, följde man bland annat den del av riksdagsbeslutet som angav att en poststation skulle inrättas i var socken "om så behövdes". Torsby socken fick sålunda en poststation med 1875 års ingång, men dess namn blev Harestad. Till föreståndare utsågs organisten Anders Magnus Berger med 300 kr i årsarvode.

Denne föreslog medan poststationen ännu bara var månadsgammal i samband med ett ärende om försening av posten vid överfarten till Säve, att poststationen skulle få namnet ändrat från Harestad till Thorsby Inland.

Poststyrelsen ansåg dock att namnet inte skulle ändras då, "men frågan skulle ånyo upptagas i sammanhang med övriga dylika". Det kan synas egendomligt, att ändringen uteblev eftersom poststationen låg i Torsby socken. Med det av Berger föreslagna suffixet borde någon större risk för felsändning av post till det värmländska Torsby inte ha förelegat.

Posten kom till Harestads poststation två gånger i veckan via en postlinje från Göteborg till Lycke över Säve.

Göteborg—Lycke.

T. F.	—	11,0	1,3	Göteborgs postkontor ... O. L.	6,30	—
T. F.	1,0	1,15	0,4	Säve poststation (Bärby)..... O. L.	4,15	4,30
T. F.	1,45	1,45	0,1	Kornhalls färja & Hisingen O. L.	3,45	3,45
T. F.	2,5	2,5	0,6	Kornhalls färja & Inland O. L.	3,25	3,25
T. F.	3,0	3,15	1,2	Harestads poststation (Torsby) O. L.	2,15	2,30
T. F.	5,15	—	3,6	Lycke poststation (Tjufkilshufvud) . O. L.	—	12,15

I äldre tidtabeller angavs ofta poststationernas lägen med petit-stil inom parentes. Den inringade tiduppgiften avser kl 18.30. Tider mellan kl 1800 och 0600 markerades på detta sätt under en övergångsperiod.

Under ett sammanträde i Göteborg den 10 oktober 1877 fördes överläggningar med länsstyrelsen om ändringar av postnätet inför det förestående införandet av lantbrevbäring. Till grund för övervägandena låg bl a en sammanställning av frimärksförsäljningen vid poststationerna, vilken jämfördes med föreståndarnas arvoden. Generaldirektör Wilhelm Roos förde själv anteckningar om samtalet. Hans tankar om poststationen i Harestad återges i det här avbildade utdraget ur originalprotokollet.

Ensam uppländan vid Harestad
Harestad postst. (a linien Skom - Lycke)
- 2 1/2 kr - med endast 69 kr.
afärendeligt arvode för postförändring
avseende den här poststationen
d.v. sak så länge ej något besvär
med denna postförändring.

Postdirektör Frans Bobergs rapport den 31 december 1880 om genomförd inspektion av poststationerna i Bohuslän visade att frimärksförsäljningen uppgått till kr 411:94 med oförändrat årsarvode för Berger.

Från 1903 fick han utöver arvodet på 300 kr också 100 kr i biträdesanslag. Han avled den 14 december 1904 och änkefru Beata Olivia Charlotta Berger efterträdde honom. Fru Julia Susanna Blomdahl tog över poststationen med 1907 års ingång.

I Harestads socken blev man missnöjd med postförhållandena, eftersom det inte fanns någon poststation där. Vid kommunalstämman den 22 oktober 1906 utsågs en grupp på fem representanter med handlanden Carl Hagman på Kornhall som

sammankallande för att hos poststyrelsen begära bättre postförhållanden. I ett brev till poststyrelsen den 20 november 1906 begärde de att få en poststation inrättad invid Kornhalls ångbåtsbrygga.

Postinspektör Frans Boberg i Göteborg avstyrkte framställningen, när han redovisade ärendet till poststyrelsen. Han ansåg att man borde bortse från "den mindre lyckliga belägenheten av Harestads poststation, där densamma nu haft sitt läge i en hel mansålder, eller noga räknat mer än 32 år".

I samma ärende föreslog postinspektorn ändring av postföringen till Harestad i samband med att bohuslänska längdbanan öppnades för trafik. Från den blivande post- och järnvägsstationen i Ytterby önskade han en postlinje till Kornhall, vilken där skulle bindas samman med postföringen mellan Kornhall och Jörlanda över Harestad, Lycke och Jäger.

Poststyrelsen ändrade dock något på den föreslagna linjesträckningen och beslöt att inrätta en 37 km lång ringlinje för postföring med häst och vagn sex gånger i veckan med denna turordning: Ytterby - Kornhall - Harestads poststation - Lycke - Tjuvkilsby - Gullbringa - Vävra - Hålda - Ytterby. Lantbrukare Lars P Larsson i Torsby fick ett kontrakt om denna postföring.

Men detta löste ju inte problemet för invånarna i Harestads socken. Den 29 juni 1909 togs postfrågan upp vid kommunalstämman. Man önskade enligt protokollet en poststation förlagd "till det mitt i socknen vid Harestads kyrka aldeles intill den nuvarande postlinjen liggande skolhuset".

Postdirektören i Göteborg hävdade i sin redovisning till poststyrelsen att man inte gärna kunde ha två poststationer så nära varandra och att det inte heller var lämpligt att flytta Harestads poststation från dess dåvarande plats till Harestads socken. Ett alternativt förslag om att inrätta lantbrevbäring avstyrktes också. Poststyrelsen beslöt vid föredragning efter omfattande utredning att framställningen inte borde "i vare sig ena eller andra hänseendet bifallas".

Fröken Julia Susanna Blomdahl, som tagit över Harestads poststation den 1 januari 1907, avled på nyårsdagen 1926.

Förre lantbrevbäraren Karl Birger Hilmersson vikarierade för fröken Julia Susanna Blomdahl, som tagit över Harestads poststation den 1 januari 1907. Han blev ordinarie föreståndare efter hennes död på nyårsdagen 1926. I samband med hans pensionering den 1 april 1965 höjdes poststationen till postexpedition och benämndes efter 1977 års omorganisation postkontor. Chefen fick i den nya organisationen titeln postmästare med ansvar för service till drygt 1700 hushåll med postadress 440 33 HARESTAD. Den 10 juli 1995 lämnades postkontoret ut på entreprenad och ingår i den stora gruppen "Post-i-butik".

Över Harestad expedierades under tiden 1 juli 1934 - 31 juli 1958 posten till postombudet i Vedhallen och under perioden 1 september 1962 - 30 november 1974 till postombudet på Fjällsholmen. I båda datumstämplarna fanns gravyren HARESTAD POSTOMB 1.

Kareby

Skolläraren Fredrik Lundström antogs till föreståndare för den poststation som öppnades med 1874 års ingång i Kareby. Han fick ett årsarvode på 175 kr.

På grund av besparingscirkuläret i september 1875 fick Fredrik Lundström lämna uppgifter på omslutningen vid sin poststation. Han skrev den 10 januari 1876 till poststyrelsen att vanliga frimärken hade sålts för kr 151:13 och tjänstefrimärken för kr 2:34 *"från den 11 januari 1875, då stationen trädde i verksamhet, till årets slut"*.

Det räckte ju inte ens till att täcka hans årsarvode men frågan är ändå om inte poststationen hade fått vara kvar liksom många andra "i samma båt" om inte andra krafter än postverkets besparingsdirektiv hade fått verka. För många andra poststationer med motsvarande eller ännu lägre uppbördssiffror avvaktade man nämligen med indragningen till dess att lantbrevbäring kunde inrättas.

Innan jag går över till skälet för indragning av poststationen i Kareby skall jag emellertid beröra en annan intressant detalj. Det nyss gjorda citatet visar vilken dag poststationen trädde i verksamhet. Det är inte många poststationer för vilka man vet startdatum så exakt, utan man har fått nöja sig med besluten om när de skulle öppnas. Kanske har de flesta kunnat öppnas enligt beslutsdatum och fått klara sig bäst de kunde utan erforderliga inventarier. Bläckmakulering av frimärken har förekommit i stor utsträckning i vissa delar av landet under några månader 1874.

För Kareby gällde emellertid att poststationen inte kunde öppnas förrän den 11 januari 1875 liksom poststationen i Ljungskile. Detta datum anges av poststationsföreståndare A O Fröberg i hans brev till poststyrelsen den 6 december 1876. Orsaken har jag tyvärr inte kunnat utröna men förbigår inte här att lämna uppgift om detta datum, eftersom det finns hembygdssamlare som vill veta när ett förstaslagsstämpelavtryck kan vara teoretiskt möjligt.

På grund av den låga omsättningen vid vissa poststationer blev länsmannen i Kungälv "anmodad att avgiva yttrande, huruvida Kareby och Romelanda poststationer böra att kunna, utan olägenhet indragas". Han svarade i ett brev till postmästaren i Kungälv den 14 januari 1876 bl a följande:

"Beträffande Kareby avsändes till denna station tjänstebrev till ordföranden i socknens kommunalstämma och nämnd, en fjärdingsman och, mera sällan tvenne nämndemän. Alla dessa personer hava för närvarande från 0.3 till 0.6 mil till Kungälv och icke såsom föreståndaren uppgivit om fjärdingsmannen 1.2 mil, men fall kunna

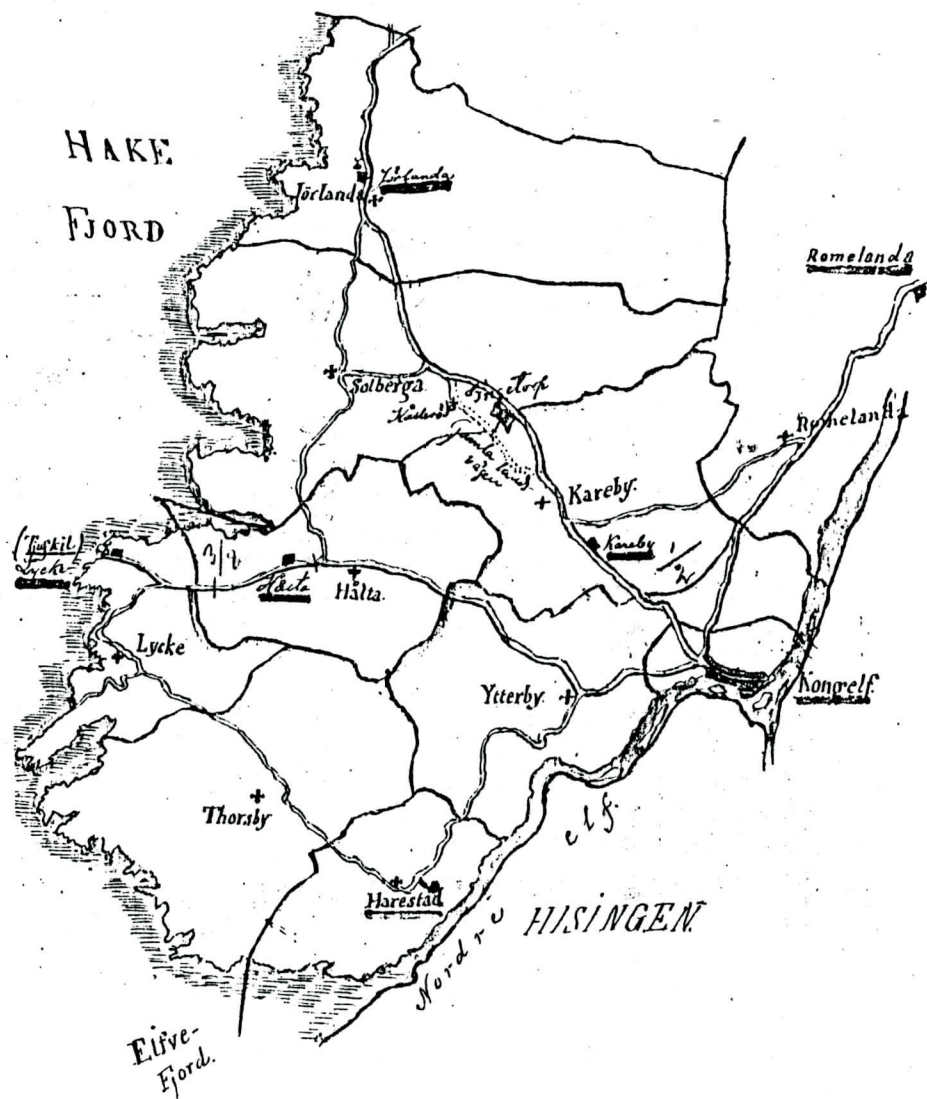
inträffa då endera eller flera av dessa tjänstemän erhålla 1 mil till nysnämnde stad, som näst Kareby skulle komma att utgöra närmaste postanstalten. Jag kan naturligtvis ej annat än medgiva och erkänna de stora uppoffringar som det allmänna gjort för att bereda detta fåtal tjänstemän tillfälle att erhålla sin post, utan tillskyndande av allt för stora olägenheter, då man känner huru enkelt och billigt dessa tjänstemän kunde erhålla och avfärda sina tjänstebrev, framstår anordningen som en verklig 'parodi' på hushållning med staten medel. Det skulle därav kunna dragas den slutsats att jag ivrar för och vitsordar lämpligheten av stationens indragning, men så är icke fallet, så länge icke någon fullt motsvarande ersättning beredes tjänstemännen, vilka rimligtvis icke böra åläggas att ett par gånger i veckan färdas en längre väg för att efterhöra post. Lika litet torde det vara att påräkna att kommunen skall hålla lösväska och avlöna en person som utdelar dess innehåll".

I fortsättningen av brevet vidhöll länsmannen att poststationen måste finnas kvar men mot hans önskan ställdes det faktum att komminister Gust. Em. Petersson i Solberga församling redan några månader tidigare tagit första steget i motsatt riktning. Denne föreslog på hösten 1875 att de båda poststationerna Hålda och Kareby skulle dras in och att en poststation i stället skulle öppnas inom Solberga socken, helst i närheten av kyrkan.

Under remissbehandlingen ansåg länsstyrelsen *"stationen Kareby kunna utan väsentlig olägenhet indragas, vilket däremot inte kan sägas om Hålda. Sistnämnde station är nämligen belägen nära nog mitt i Hålda socken och avståndet mellan densamma och Solberga kyrka, där inrättandet av ny station är ifrågasatt, är längre än mellan Hålda och Lycke nuvarande poststation"*.

Länsstyrelsens yttrande stämde inte så väl överens med länsmannens uppfattning, men poststyrelsen lät i detta fall liksom många andra gånger länsstyrelsens svar avgöra ärendet. Postmästaren i Kungälv fick i februari 1876 order om att säga upp kontraktet med poststationsföreståndaren i Kareby. Skolläraren Fredrik Lundström blev därigenom av med sitt extraknäck på 175 kr om året. Med tre månaders uppsägningstid för honom kunde poststationen dras in den 31 maj 1876.

Poststyrelsen rättade sig däremot inte efter länsstyrelsens förslag att en poststation skulle inrättas i Solberga socken. Postmyndigheten ansåg nämligen att poststationerna Jörlanda, Hålda och Solberga skulle komma att ligga alltför nära varandra. Vid lantbrevbäringens införande några år senare blev även poststationen i Hålda indragen, medan däremot den i Jörlanda fick vara kvar till år 1871, som framgår av berättelserna i häfte nr 93 om posten i Inlands Nordre härad. Inte heller ett försök att få en poststation efter en kommunalstämma i Solberga den 1 december 1888 lyckades. Man begärde den gången att få en poststation i Tunge by.

"Utdrag av Topografiska Kårens karta över Bohuslän utvisande sydvästliga Inland jämte Marstrand" (Använt med markeringar vid komminister Gust. Em. Peterssons framställning om en poststation i Solberga socken).

Visserligen ligger Solberga socken inte i Inlands Södra härad utan i det norra grannhäradet men jag vill ändå ägna litet mer uppmärksamhet åt önskemålen om en poststation där, då de bottnade i det faktum att Kareby poststation drogs in så tidigt.

Först bör jag nämna att av alla de förslagskontrakt som rörde omorganisationen i Bohuslän från 1875 års ingång i anslutning till att kronobrevbäringen upphörde i dess äldre form, var det 17 kontrakt om postföreling och fem kontrakt om poststationer som inte godkändes. De fem sistnämnda, vilka under förberedelserna diskuterats som möjliga, men för vilka datumstämplar och andra inventarier inte anskaffades, skulle ha legat i Kärra, Backa, Långelanda, Bro och Solberga.

Poststyrelsens brev till länsstyrelsen med beslutet inför omorganisationen innehöll bl a denna passus för just dessa fem poststationer: "Hit insända kontrakt ha icke kunnat godkännas, enär anordnande av poststation icke synes skäligen kunna grundas på bestämmelserna i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 5 oktober 1873 om kronobrevbäringens upphörande".

Postförelingslinjen mellan Jörlanda och Håltå som passerade genom Solberga socken, fick högre status den 1 juli 1879, då lantbrevbäring inrättades i samband med indragning av poststationen i Håltå. Kommunalstämman i Solberga skolhus den 18 april 1878 hade utsett S A Wiborg till sk kommunombud som skulle "av lantbrevbäraren mottaga ankommande post och till honom avlämna avgående brev till och från personer inom socknen". För varje försändelse skulle ombudet enligt protokollet få "tre öres provision av korrespondenterna".

En brevlåda uppsattes utanför Wiborgs bostad och till en början passerade lantbrevbäraren på sin väg norrut måndags- och torsdags- eftermiddagar och söderut tisdags- och fredagsföreling. Men med detta nöjde man sig inte i längden.

En kommunalstämma i skolhuset den 1 december 1888 utsåg komminister C Ifvarsson och klockaren August Thorell att skriva till poststyrelsen och begära en poststation i Solberga. Deras brev daterades den 16 januari 1889 och tryckte bland annat på att den till 2400 personer uppgående befolkningen måste vända sig antingen till Jörlanda eller till Lycke för att få postärenden uträttade.

Socken hade visserligen en lösväska, som utväxlades med poststationen i Jörlanda, och vars innehåll "genom skollärare A Anderssons försorg utdelades till vederbörande, dock ej utan stora olägenheter". Konkret önskade man nu en poststation med namnet TUNGE, "namnet på den by, där skolhuset är beläget invid allmänna landsvägen". Det framhölls också att den enda poststation som fanns inom pastoratet var den i Jörlanda.

Poststationsföreling Julius Östberg i Lycke fruktade naturligtvis konkurrens och minskad uppbörd, varför hans remissvar gick i avstyrkande riktning. Även Jörlanda poststations föreling August Guttormsson ansåg "inrättandet av en poststation i Tunge by alldeles onödigt".

Postdirektör Frans Boberg i Göteborg avstyrkte i sitt brev till poststyrelsen *"desto hellre som ett avstånd av mindre än en halv mil mellan två på samma postlinje belägna postanstalter synes väl kort"*.

Vid detta fäste sig poststyrelsen och ansåg vid föredragning den 19 februari 1889 att ärendet ej borde föranleda till vidare åtgärd. En förnyad anhållan från Solberga församling i april 1890 med önskan om en poststation vid kyrkan i stället för en i Tunge by hade inte heller lyckat med sig.

1875-01-01--1963-12-31

Lycke

Poststyrelsen informerade i ett brev till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 17 december 1874 om godkända kontrakt för de *"postanstalter och postgångar, vilkas inrättande vore erforderligt i följd av kronobrevbäringens upphörande"*. Därav framgick att en poststation skulle öppnas med 1875 års ingång i Lycke vid Tjuvkils huvud med K E Karlssohn som föreståndare mot årlig ersättning av 175 kr. Han flyttade till Fröjered i Skaraborgs län och efterträddes den 1 augusti 1875 av Adolf Rosengren i konkurrens med flera andra sökande.

Denne lämnade i ett brev den 5 december 1875 uppgift om vilka tjänstemän som var beroende av poststationen. Frågan var aktuell på grund av poststyrelsens besparingscirkulär av september 1875 för prövning av möjlig indragning av några poststationer. Frimärksförsäljningen var låg men postmästare Lundvall i Kungälv föreslog att poststationen skulle få bibehållas *"dels därför att Tjuvkielhuvud är gästgivaregård och dels samt huvudsakligen därför att ett säkert förvaringsrum bör finnas för posten till och från Marstrand då storm eller andra orsaker hindra överfarten dit"*.

Frimärksförsäljningen var inte så över sig, men poststationen fick vara kvar. Man kanske kan påstå att *"oväder räddade poststationen i Lycke"*. Postdirektör Frans Brobergs sammanställning i mars 1881 visar att frimärken hade sålts i Lycke under 1876 för 356 kr, under 1877 för 437 kr, under 1878 för 273 kr, under 1879 för 255 kr och under 1880 för 277 kr.

Sedan Adolf Rosengren sagt upp sig i ett brev till poststyrelsen den 23 juni 1880 tillsattes gästgivaren A J Andersson på Tjuvkielhuvud som ny föreståndare. Handlanden Julius Östberg tog över i mars 1885 och från den 1 juli 1902 blev folkskolläraren Anders Fredrik Dalén den som fick svinga datumstämpeln. Årsarvodet för skötseln av poststationen hade under tiden höjts till 300 kr. Dalén följdes i april 1910 av hemmansägaren August Andersson som blev vid sin post i nära nog 23 år. Robert Julius Carlsson, som varit lantbrevbärare på

linjen Lycke - Tjuvkiel sedan 1927 tog över med 1933 års ingång men dog den 31 juli 1933. Carl Birger Carlsson, som också varit lantbrevbärare, blev nu poststationsföreståndare i Lycke. När han fick pension den 1 oktober 1963, uppehölls befattningen på vakans till poststationen kunde dras in med årets utgång.

1875-01-01--

Namn Kungälv 3 1971-06-01--1990-09-30

Romelanda

En av 1875 års många nya poststationer förlades till kaptensbostället Hede i Romelanda. Där blev arrendatorn J E Löfstedt föreståndare med 200 kr i årsarvode. Mamsell Hedvig Carlsten tog över poststationen efter ett halvår, då Löfstedt flyttade från Hede. Hon gick med på att sänka årslönen till 150 kr.

När Löfstedt återkom efter drygt ett år önskade Hedvig Carlsten att han skulle bli föreståndare igen. Men då skrev poststyrelsen till landskansliet i Göteborg och frågade om poststationen inte skulle kunna dras in *"utan nämnvärd olägenhet för orten"*. Frimärksförsäljningen under hela första verksamhetsåret hade bara uppgått till 60 kronor.

Kronolänsman E Zetterlöf fick ärendet på remiss. Han skrädde verkligen inte orden och menade att man absolut inte skulle låta inkomsterna av frimärksförsäljning vara avgörande för om en poststation skulle få finnas kvar eller inte:

"Såsom skäl för indragningen har Kungl. Poststyrelsen anført, att uppbörderna vid stationen är ringa, under 1875 ej uppgående till mer än 60 kr. Detta giver mig anledning framhålla, att stationen inrättats på det den skulle ersätta kronobrevbäringen och att den icke tillkommit för enskilda personers bekvämlighet eller för beredande av någon väsentlig uppörd. Skulle alla poststationer, som icke beredde det allmänna någon fördel, indragas, vågar jag påstå att här i orten icke någon enda komme att kvarstå".

Dessa skäl att i första hand se till kronobetjäningens behov var tillräckliga innan lantbrevbäring hade hunnit inrättas. Men inte ens när lantbrevbärarna började vandra i Bohuslän några år senare blev poststationen i Romelanda indragen. När Löfstedt dog 1879, övertogs poststationen av änkan Christina Löfstedt med oförändrat arvode, dvs 150 kronor. Hon sade upp sig i ett brev till postmästaren i Kungälv den 4 juli 1882. Denne skrev då följande till poststyrelsen:

"Som Romelanda station är högst obetydlig och kyrkoherden i församlingen har här särskild väska och försändelserna till stationen äro högst ringa, torde jag värdsamt få framställa, om ej Kungl. Styrelsen ansåge att stationen i fråga kunde indragas".

Brevet föranledde poststyrelsen att kontakta landskansliet som bl a svarade på följande sätt den 27 september 1882:

"Då inom Romelanda socken, vars norra del är belägen mer än två mil från Kungälv's postexpedition, finnas flera s k beställningspersoner, såsom nämndemän och fjärdingsmän, vilka hava skyldighet att två gånger i veckan å närmaste postanstalt avhämta eller efterhöra brev i tjänsteärenden, synes det Landshövdingeämbetet icke lämpligt eller med billighet överensstämmande att indraga stationen, vilken därför torde böra bibehållas och förläggas å dess nuvarande plats Hede eller i omedelbar närhet därav".

Detta var tillräckligt mycket moteld och poststyrelsen beslöt att tillsätta en ny föreståndare. Det blev lantbrukaren L Gyberg, som fick 100 kr i årsarvode. Han sade upp sig i ett brev till poststyrelsen den 22 december 1883 och från den 1 april 1884 blev Amanda Malmstedt föreståndare med 150 kr i årsarvode. Hon hade under åren 1877-1880 varit poststationsföreståndare i Håлта.

Årsarvodet var oförändrat även när August Svensson trädde till på hösten 1892, men denne fick från 1896 förhöjning till 200 kr i årsarvode. Han var kommunalordförande och blev länge kvar som poststationsföreståndare. Hans sentida efterträdare har fått uppleva hur namnet Romelanda försvann från postanstaltsförteckningen med juni månads ingång 1971 och poststationen i stället fick heta Kungälv med tillägssiffran 3. Det var mindre lyckat och den 1 oktober 1990 återinfördes det ursprungliga namnet på postkontoret som blivit dess nya term med 1986 års ingång. Det ligger i Diseröds centrum men hur länge eller i vilken form det skall fortfa ra är okänt för mig när jag skriver detta i december 1994.

Ett allvarligt försök att få ytterligare en poststation inom Romelanda socken gjordes 1894. Då skrev ett antal sockenbor till poststyrelsen och föreslog att en poststation skulle inrättas i hemmanet Bäck. Poststationsföreståndare Svensson fick ärendet på remiss. Han tyckte inte att det behövdes någon mer poststation inom socknen och skrev att han *"aldrig hört av någon varken handlande eller hemmansägare ett ord uttalat om ändring eller tillökning av poststationer mellan Kungälv och Västerlanda förrän några folkskollärare från Göteborg hyrde sig sommarbostad för omkring en månad under året i trakten av Bäck"*. Därefter påvisade Svensson att petitionärerna till och med farit med osanning i sin framställning.

Också länsman Zetterlöf var avvisande till tanken på en poststation. Han skrev den 14 augusti 1894, *"att de i den trakten boende, vars korrespondens är ytterst ringa, hava tillfälle bekomma post med lösväska från Romelanda station två gånger i veckan och avsända post dels med lösväska två gånger i veckan till samma station, dels*

dagligen under årets seglationstid med ångbåtar, som regelmässigt angöra Bäck's brygga, dels ock dagligen från Gamla Lödöse station, som är belägen på rätt nära håll, ehuru på andra sidan om Göta älv."

Vid föredragning den 19 oktober 1894 fann poststyrelsen *"förevarande framställning icke böra till vidare åtgärd föranleda"*.

Ytterby: 1907-06-17--1939-05-14
Namn Kungälv's Ytterby 1939-05-15--1953-09-30
Ytterby 1953-10-01--1972-03-30
Kungälv 2 1972-04-01--1990-09-29
Ytterby 1990-10-01

(Kungälv's) Ytterby

Det hade inte gått länge efter 1875 års omorganisation av posten i Bohuslän förrän de som kände sig missgynnade lät höra av sig. Många socknar hade fått egna poststationer och regelbunden postgång, oftast två gånger i veckan. Andra hade blivit utan.

Ytterby socken hörde till de sistnämnda. I kommunalfullmäktiges sammanträde på Storängen den 2 februari 1875 togs frågan upp. Protokollet förmäler, *"att socknen skulle ingå till Konungens Befallningshavande med anhållan att i likhet med de flesta socknarna inom häradet på lämpligt ställe eller i närheten av kyrkan erhålla en postanstalt"*.

Brevet till landshövdingen avfattades sex dagar senare av fullmäktiges ordförande Pehr Andreasson och häradsdomaren Andreas Eliasson i Tunge. De tryckte på att postgången inte fungerade sedan kronobrevbäringen hade upphört, *"ty de faller sig allt för besvärligt för tjänstemännen såsom nämndemän, kronorättare, ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd, ägodelningsgodemän med flera att ständigt resa till Kungälv's poststation för att därstädes efterhöra om några order ankommit på tjänsteåligganden"*.

Petitionärerna menade att det kunde ske stor skada för samhället om berörda tjänstemän inte hade tillfälle att infinna sig tillräckligt ofta vid postkontoret i Kungälv för att fråga efter post.

Landskansliet skickade framställningen vidare till poststyrelsen *"för den åtgärd vartill densamma må anses föranleda"*. I Stockholm dröjde det mera än sex veckor innan något beslut fattades. Det torde ha berott på att man undersökte sanningshalten i framställningen och prövade alternativa lösningar.

Det visade sig, att postföraren från Kungälv till Marstrand passerade genom Ytterby socken flera gånger i veckan. Underlaget för en poststation var för litet, men möjligheten fanns för sockenborna att få en gemensam postväska, i vilken de kunde ta emot och skicka brev via postkontoret i Kungälv. Den väskan skulle postföraren ta med sig på färden.

Mot den bakgrunden blev det blankt avslag på framställningen om en poststation vid poststyrelsens föredragning den 30 mars 1875. När statsbanan planerades från Olskroken norrut avsåg man att öppna poststationer i flera järnvägsstationer, däribland Ytterby. Detta redovisade järnvägsstyrelsen i ett brev till poststyrelsen redan den 2 juni 1903, men det var först fyra år senare som den 57 km långa delsträckan till Svenshögen kunde tas i bruk för posttrafik.

Därmed inrättades en förenad post- och järnvägsstation i Ytterby den 17 juni 1907. Vilhelm Amandus Grahn fick ansvar för både post- och järnvägstrafik. Han förflyttades till Eksund i november 1912 och följdes efter en tids vakans av Per Albert Thelander, som avled redan nio månader efter tillträdet. Nästa ordinarie postchef i Ytterby blev Carl Johnsson från november 1914 och med 1917 års ingång tog Anders Jönson över.

Poststationen skildes från järnvägen den 1 januari 1922 och Bertha Olivia Jönsson blev föreståndare, följd den 1 juli 1923 av Dagmar Anita Jönsson i en lokal på 160 meters avstånd från stationshuset. Efter hennes död i december 1930 tog Elsa Lundkvist hand om poststationen efter fem års erfarenhet av poststationen i Kilanda. När hon fick tjänst vid posten Göteborg 24 blev Hedvig Ottilia Pehrsson föreståndare i Ytterby 1938 efter att ha varit tillförordnad sedan juni 1936. Hon fick uppleva att poststationens namn ändrades den 15 maj 1939 till Kungälvs Ytterby.

Annie Vilhelmina Svensson, som varit föreståndare för poststationen i Romelanda sedan 1933 års ingång tog över den 1 november 1951, fyra månader efter att fru Pehrsson fått pension. Prefixet Kungälvs strök från poststationens namn den 1 oktober 1953 och den 1 oktober 1957 upphöjdes poststationen till postexpedition.

I takt med postverkets strävan att minska antalet adressenheter fick Ytterby heta Kungälv 2 från april 1972 men från och med oktober 1990 återinfördes namnet Ytterby för postkontoret. Det hade dessförinnan blåst åtskilligt kring namnet, bland annat med förslag till ändring den 15 maj 1939 i samband med en ortnamnsrevision. Denna hade till uppgift att samordna namnen på post-, telegraf- och järnvägsstationer på samma ort.

Telefon- och järnvägsstationens namn var då Kungälvs Ytterby. Många orter med namnet Ytterby eller Ytterbyn motiverade den föreslagna längre beteckningen. Kommunalnämnden behandlade

namnfrågan vid sammanträde den 20 juni 1938 och uppdrog åt dess ordförande Olof Christianson att motivera nämndens uttalade önskemål att få behålla namnet Ytterby oförändrat. I ett brev till överpostmästare Karl Martinell i Göteborg den 28 juni 1938 anförde han bl a följande:

"Den berörda namnförändringen infördes på sin tid av Statens Järnvägar. Orsaken härtill har, såvitt känt är, icke offentliggjorts. Huruvida något bärande skäl legat bakom, undandraget sig vårt bedömande. Denna namnförändring synes oss så mycket mindre påkallad, som namnet 'Ytterby' varit järnvägsstationens namn ända från järnvägens tillkomst och någon olägenhet därav aldrig försports. Namnförändringen, som företogs utan att de kommunala myndigheterna blevo satta i tillfälle yttra sig däröver, har inom kommunen framkallat ett allmänt missnöje. Icke nog med att den givit upphov till en allmän villervalla, den har även utåt satt en viss mindervärdighetsprägel på kommunen, som vi icke kan tolerera. Vi anse det som en förödmjukelse för kommunen att offentligt bli utpekad såsom stående under annans herravälde eller beskydd. Då telefonväxeln vid sin tillkomst antog samma officiella namn har givetvis den ofördelaktiga verkan härav ytterligare förstärkts.

Beträffande så frågan om poststationens namn kan vi icke finna någon omständighet som kan göra en namnförändring önskvärd eller nödvändig. Ytterby kan icke förväxlas med något annat namn i postanstaltsförteckningen. Det är ett namn med gamla anor, lätt att skriva och lätt att uttala".

Överpostmästaren avstyrkte i sitt eget yttrande ändring av poststationens namn, en uppfattning till vilken postdirektionen anslöt sig. Mot detta vände sig poststyrelsen och beslöt att poststationens namn skulle vara *Kungälvs Ytterby*. En återgång till namnet *Ytterby* gjordes den 1 oktober 1953, men i poststyrelsens strävan att minska antalet adressenheter, ändrades namnet till *Kungälv 2* den 1 april 1972, som nämnts på föregående sida. Inte minst hembygdsrörelsens kamp över hela landet mot en sådan namndöd ledde till poststyrelsens beslut att med kvotering och efter vissa förutsättningar återinföra postnamn som t ex försvunnit vid centralisering. Från och med oktober 1990 fick postkontoret, som termen var sedan 1986, sålunda åter heta *Ytterby*.